

lysninger om dette *Gosens* Beliggenhed, at vi aldeles nøje kunne bestemme, hvor det har ligget. Med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvor Gosen laa, ere vi, strengt talt, endnu ikke rykkede noget Skridt længere end de franske Videnskabsmænd, der under den store Napoleons Tog til Ægypten undersøgte og beskrev Landet; thi allerede disse lærde kom til den Anskuelse, at Gosen maa søges i den *Indsænkning*, som løber fra Deltaet over imod Ismailia og Krokodillesøen, og som paa langs gennemskæres af Jærnvejen fra Kairo til Ismailia og Sues, ligesom den ogsaa gennemstrømmes af en fra Nilen udgaaende Kanal, som forsyner Ismailia og Sues med fersk Vand, og ad hvilken i Oldtiden Fartøjerne sejlede fra det røde Hav til Middelhavet. I denne Egn søge endnu de fleste Gosen; men overbevisende Grunde kunne endnu ikke gives. . . . Dog Ingen véd, om der ikke snart kommer en Indskrift for Dagen, som sammenholdt med andre, maaske tilsyneladende aldeles uvigtige Indskrifter kan klare Spørgsmaalet. Derfor maa ingen Indskrift agtes ringe, og dette gjælder ligesaa meget om de Indskrifter, der findes i Europas Museer og Privatsamlinger*), som om dem, der ere blevne tilbage i deres Hjem. Skulde her findes noget Aktstykke eller Mindesmærke af større geografisk Betydning, skal jeg ikke undlade at sende Dem Underretning derom. . . .

E. Lejeune.

Det indre Afrika. Engelske Missionsselskaber gjøre i dette Øjeblik store Opoffrelser for at udvide deres Virksomhed til det indre af Landet, og de have da helt naturlig udset Kysterne af de store, for Samkvæmmet saa vigtige Søer til Grundlæggelsen af Missionspladser. Opmunret af Stanley og andre af vore Dages afrikanske rejsende, — hvorom mere i et følgende Hefte, — har Kirkemissionsselskabet valgt Bredderne af de to ækvatoriale Søer, Victoria og Albert-Nyanza, og det londonske Missionsselskab Tanganyika Søens Bredder til Skuepladsen for Foretagender, til hvis Iværksættelse Rigmænd have tegnet meget store Summer. I Fællesskab have de to Selskaber søgt at aabne en, for den almindelige Handel brugelig Vej til det indre. Det første Selskabs Bestræbelser for ved Hjælp af en lille Dampers at trænge op ad to mindre Floder, Wami og Kingani, der falde ud i det indiske Hav lige over for Øen Sansibar, have vist sig at være forgæves; men er saaledes Haabet om at finde en Vandvej blevet skuffet, synes det andet af de nævnte Missionsselskaber at have haft des større Held med at finde en Landvej. Det er nemlig ifjor Sommer lykkedes en Missionær fra det sydlige Afrika, *Price*, at bringe en, med Bøffer forspændt Karro fra Sadani, der ligger under 6° n. Br. ved Kysten, til Mpwapwa, som ligger 50 danske Mil inde i Landet i Ugogo ved det første Højdedrag fra Kysten. Paa dette Stykke Vej traf Missionæren ikke den for Heste, Kvæg og Æsler saa ødelæggende Tetselue, hvorfor der tillægges denne Rejse med Bøffelkarren en særlig Vigtighed; dette vil ogsaa enhver forstaa, som har læst, hvad de afrikanske rejsende have gennemgaaet med deres Dragere. En Missionsplads er bleven grundet ved Mpwapwa, og man haaber uden store Vanskeligheder at kunne anlægge Vej baade til Sadani og til Kystbyen Bagamoyo (under 6 1/2° s. Br.), som oftere er bleven anvendt til Udgangspunkt af de rejsende. Missionsselskabet har henvendt sig til den engelske Regering om at hjælpe den, for Foretagendet gunstig stemte Sultan af Sansibar med at beskytte disse Vej-anlæg, der ville kunne give Slavehandelen i de nævnte Egne Naadestødet. I Byen Ujiji ved Tanganyika Søens østlige Bred vil der blive oprettet en Missionsplads. Ved Nyassa Søen (opdaget 1859 af Livingstone og senere tiere besøgt af ham) har et skotsk Missionsselskab, til Minde om den store rejsende, i en frugtbar Dal ved Søens sydlige Hjørne grundet Byen *Livingstonia*, som synes at trives godt, da Vejrlaget dér er sundt, og da de indfødte Høvdinger

*) I Kjøbenhavn findes en Del Gravtavler, dels i Antiksamlingen, dels i Thorvaldsens Museum, og dels i Bispegaardens Port og Forhal. Disse sidste samledes af vor lærde Landsmand Biskop Münter († 1830). Der gives paa disse Gravtavler ikke faa Oplysninger, som sammenholdte med andre ikke ville være uden Betrængning til Opklærelsen af Ægyptens Fortid. T. S.

paa alle Maader ere komne Missionærene i Møde. Foretagendet blev ledet af en af de mere bekendte Afrikarejsende, *Young*, som med Missionsselskabets lille Dampers ifjor gjorde den vigtige Opdagelse, at Nyassa Søen strækker sig meget højere imod Nord (til 9 1/2° s. Br.) end man tidligere mente. Det skotske Missionsselskab paatænker Anlægget af en Vej mellem Nyassa Søens nordlige og Tanganyika Søens sydlige Del; men et saadant Anlæg vil efter fleres Mening være forhindet med meget store Vanskeligheder.

O. Irminger.

Saltvandsfiskenes Indvandring i Limfjorden. Siden Gjennembrudet af Aggertangen har Limfjorden i adskillige Henseender faaet et helt andet Præg, og dette viser sig bl. a. deri, at dens Dyre- og Planteliv efterhaanden er blevet aldeles uligt, hvad det var nærmest før 1825. Det kunde vistnok have megen Interesse at samle, hvad vi fra gammel Tid vide om Limfjordens tidligere Tilstand, og at efterspore de ulige Perioder, den har gennemgaaet, eftersom den stod i Forbindelse med Vesterhavet eller ikke; men her gives kun nogle faa Oplysninger om Tilstanden i de sidste 50 Aar. Desværre savne vi aldeles Kundskab om den nuværende Dyreverdens begyndende Indvandring i Limfjorden, og der er ikke Haab om, at man kan faa meget at vide derom. I det følgende tillader jeg mig at meddele nogle faa Bidrag til Indvandringens Historie i en Del af Limfjorden, som ligger temmelig fjærrt fra Mundingen, den Del nemlig, som strækker sig Syd for Hvalp-Sund, og som deler sig i Skive-Fjord imod Vest og i Louns-Bredning med den igennem Virk-Sund dermed forhindne Hjarbæk-Fjord imod Øst. Det følger af Sagens Natur, at disse Dele af Limfjorden sidst maatte paavirkes af det indtrængende salte Vand; thi dels ere de fremfor andre Vige skilte fra Hovedstrømmen i Fjorden, og dels udmunder der her et større Tal af vandrige Aaløb. Dette gjælder især om Hjarbæk-Fjorden; thi medens der i Skive-Fjord kun udmunder et, men rigtignok stort Aaløb, nemlig Karup-Skive Aa, har alene den først nævnte mindre Fjord i alt 4 større Aaløb, nemlig Strandet-Aa, Fiskbæk-Aa, Skals-Aa og Laastrup-Aa. Desuden er Hjarbæk-Fjorden skilt fra den øvrige Limfjord ved det smalle Virk-Sund. Til nærmere Oplysning om Forholdene tilføjer jeg, at der paa Barren uden for Skive-Aa er 2 1/2 Fod Vand, og at der inderst i Hjarbæk-Fjord, hen imod Udløbet af Skals-Aa, er 4 til 9 Fod Vand; desuden kan det bemærkes, at Strømmen i Hvalp-Sund, saa vel som i Virk-Sund kan løbe 1 til 2 Miles Fart, og med stormende Vejr, især af NV. løber den endnu stærkere.*)

Man har med Rette sagt, at Limfjorden indtil 1825 udgjorde en Række af Færskvandssøer. Siden det nævnte Aar fyldtes disse efterhaanden med Saltvand, og et andet Plante- og Dyreliv blev en naturlig Følge deraf; men Indvandringen skete ikke hurtig. Det siges saaledes almindelig, at Østers først iagttoges 1851, nemlig i Harrevig ved Salling-Sund, og det havde altsaa taget omtrent 25 Aar for Østersen at naa fra Vesterhavet til dette Sted. Det er til lige rimeligt, at der ligger adskillige Slægtled imellem disse Østers og de efter 1825 gennem Agger indvandrede Dyr. Tyve Aar efter det første Fund af Østers fandt man en Østersbanke ved Rotteholmen i Risgaardens Bredning, tæt Nord for Hvalpsund, altsaa lige foran den Del af Limfjorden, som her særlig omtales.

For at faa noget at vide om Dyrelivet for 50 Aar siden i Skive- og Hjarbæk-Fjorden maa man næsten udelukkende holde sig til gamle Folks Meddelelser og sammenholde dem med, hvad forskellige topografiske Beskrivelser fra Tiden før 1825 indeholde om Fiskearterne. Det er nemlig af let fattelige Grunde Fiskene, man maa holde sig til.

Hjarbæk-Fjorden indeholdt altsaa indtil 1825, og det samme har vistnok ogsaa været Tilfældet med Skive-Fjord, især følgende Fiskearter: Aborre, Hork, Gedde, Ørred, Hælt, Brasen, Rudskalle, Skalle og Aal; desuden kan nævnes den lille og den store Hundestejl og en enkelt Stør.

*) Den danske Lods.